

Natalie Liljevold Hauge

Minoriteter i samhandling med barnevernet

Minorities in Interaction with Child Welfare Services

Bacheloroppgave i barnevern

Veileder: Berit Skauge

Mai 2024

Natalie Liljevold Hauge

Minoriteter i samhandling med barnevernet

Minorities in Interaction with Child Welfare Services

Bacheloroppgave i barnevern
Veileder: Berit Skauge
Mai 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Denne oppgaven handler om enslige mindreårige flyktninger og hvilke utfordringer og muligheter de treffer på i møtet med barnevernet i Norge.

Ved hjelp av en metodedel beskrives hvordan jeg gjennom et litteraturstudium har innhentet relevant teori og knyttet det opp mot sentrale begreper for temaet. Dette være seg ulike barnevernsfaglige prinsipper, barnevernets rolle, kultur og traumer. I drøftingsdelen av oppgaven ses sentrale funn opp mot problemstillingen, i lys av utfordringer og muligheter.

Avslutningsvis i oppgaven konkluderes det med hvordan økningen av enslige mindreårige flyktninger kan løses i forhold til økt bemanning, ulike økonomiske hensyn og hvordan barnevernet gjennom økt kunnskap og kompetanse best mulig kan tilrettelegge og følge opp de sårbare enslige flyktingene.

Abstract

This thesis is about unaccompanied minor refugees and which challenges and possibilities they come across in the encounter with child protective services in Norway.

With the help of a methodology part, this thesis describes how I conducted a literature study to collect relevant theory and link it up to key concepts for the topic. These include different child welfare principals, the role of child welfare services, culture and trauma. In the discussion part of the assignment, key findings are looked at considering the research question, in terms of challenges and possibilities.

At the end of this thesis the conclusion regards how the increase in unaccompanied minor refugees can be managed regarding more staffing, various economic considerations and how the Child Welfare Services through increased knowledge and proficiency, can best accommodate and check in on the vulnerable unaccompanied refugees.

Forord

Denne avsluttende oppgaven på bachelor i barnevern har jeg opplevd som både krevende og givende. Krevende på grunn av en enorm interesse og uendelige temaer å fordype seg i. Givende fordi jeg har oppdaget og lært mer om feltet jeg har fordypet meg i. Tema og problemstilling falt seg naturlig å velge for meg, da jeg både gjennom studier og arbeidspraksis har valgt å arbeide med barn og familier som akkurat har ankommet Norge.

I de krevende periodene har jeg sett viktigheten av gode støttespillere. Jeg vil først og fremst rette en stor takk til veilederen min Berit Skauge, som har gitt meg raske og gode tilbakemeldinger, vært støttende og veiledet meg på en måte som jeg har hatt nytte av. Videre vil jeg takke min nærmeste familie, som har støttet meg ikke bare gjennom bacheloroppgaven, men også gjennom hele utdanningsløpet. Jeg vil også takke min nærmeste venninne med familie, for all støtte, mat og raushet.

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	2
ABSTRACT	3
FORORD	4
INNHALDSFORTEGNELSE	5
1. INTRODUKSJON	6
2. METODE	8
3. TEORETISK GRUNNLAG	10
3.1 BAKGRUNN	10
3.2 BARNEVERN SFAGLIGE PRINSIPP.....	11
3.3 KULTUR	12
3.3.1 Kulturkompetanse	13
3.3.2 Kulturforskjeller.....	13
3.3.3 Enslige mindreårige flyktninger og deres behov.....	14
3.4 TRAUMER.....	15
3.5 BARNEVERNETS ROLLE.....	16
4. SENTRALE FUNN	17
5. DRØFTING	19
6. KONKLUSJON	28
7. REFERANSER	30

1. Introduksjon

Flyktningssituasjonen verden over er stadig i endring. Ifølge FN er det ved siste registrering i overkant av 110 millioner mennesker på flukt verden over i slutten av 2023. Dette vil si at én person per. 74. menneske i verden er på flukt. Inkludert i denne statistikken finner vi de som flykter over landegrenser, asylsøkere og flyktninger internt i landet (De forente nasjoner, 2023). I Norge i 2023 ble 33 701 flyktninger bosatt, hvorav 647 av disse er enslige mindreårige flyktninger (EMF) (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, u.å.).

Denne bacheloroppgaven tar for seg temaet minoriteter i samhandling med barnevernet. Grunnet at dette er et stort og omfattende tema, er en avgrensing nødvendig. Oppgaven vil derfor videre basere seg på problemstillingen «Enslige mindreårige flyktningers møte med barnevernet i Norge – utfordringer og muligheter».

Hensikten med denne oppgaven er å belyse et tema vi trenger mer kunnskap om generelt i samfunnet. I tillegg er målet med denne studien å utforske hva barnevernet ifølge lover, regler og retningslinjer skal gjøre når enslige mindreårige flyktninger kommer til Norge. Det skal videre bli sett på hva enslige mindreårige flyktninger har rett på og behov for når de kommer til et nytt land. Til slutt beskriver oppgaven hvilke utfordringer og muligheter som kan oppstå i møtet mellom enslige mindreårige flyktninger og barnevernet i Norge. Dette blir drøftet opp mot noen sentrale funn.

For å forklare hva problemstillingen går ut på er det essensielt å definere tre sentral begrep. Disse begrepene er minoriteter, enslige mindreårige flyktninger og barnevernet i Norge. Minoriteter beskrives i denne sammenheng som de menneskene som vandrer til Norge, og dermed utgjør et mindretall av den generelle norske befolkningen. I et større samfunn som Norge, defineres disse gjerne som en egen folkegruppe (Eriksen & Sajjad, 2018). Enslige mindreårige flyktninger kommer innunder denne kategorien. Med enslige mindreårige flyktninger menes de barna og ungdommene som er under 18 år, som flykter og søker beskyttelse i Norge uten foreldre eller noen med foreldreansvar. Enslige mindreårige flyktninger har allerede fått innvilget asyl i Norge (Regjeringen, 2023). Videre i oppgaven vil begrepet enslige mindreårige flyktninger, barn, unge og ungdommer brukes om hverandre, for

å beskrive denne sårbare gruppen barn og unge som flykter alene. Forkortingen EMF brukes også.

Barnevernet i Norge skal fremme en trygg barndom og gode oppvekstvilkår for barn og ungdom. Alle barn og ungdommer under 18 år har krav på omsorg og rett til en trygg oppvekst. Når foreldrene ikke klarer å ivareta dette ansvaret, som er høyst aktuelt for barn som flykter alene, utløses barnevernets samfunnsoppgave for å hjelpe disse utsatte barna (Bufdir, u.å). Mange unge som flykter alene kan ha med seg en vanskelig oppvekst preget av omsorgssvikt, krig og konflikter, trusler, vold og seksuelle overgrep (Berg & Paulsen 2021). Dette vil med stor sannsynlighet påvirke deres opplevelse av stress og mestring når de skal bosette seg her i Norge. Som igjen gjør barna ekstra sårbare og dermed har spesielle behov for tilrettelegging og oppfølging av blant annet barnevernet (Berg & Ask, 2011).

Temaet er relevant og interessant da min oppfatning er at det både i dagens samfunn og generelt blant barnevernsstudenter er mangelfull informasjon om minoriteter i samhandling med barnevernet. Ulike fagpersoner som arbeider tett med de unge mindreårige, har mer kunnskap og kompetanse om deres utfordringer og muligheter. Min opplevelse er dog at kunnskapen både er varierende og mangelfull ut fra hvor i landet en arbeidet, men samfunnet blir i liten grad eksponert for denne kunnskapen. Dette kommer også frem i kunnskapsoppsummeringen Integrerings- og mangfoldsdirektoratet har gjort (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2018). Generelt finner en spesielt liten informasjon og kunnskap om barnevernets rolle når enslige mindreårige flyktninger flykter til Norge.

For å tilstrekkelig kunne utforske enslige mindreåriges møte med barnevernet, går denne oppgaven først inn på en metodikkdel som forklarer hvordan informasjonen er hentet. Videre ser oppgaven på sentral teori, hvor blant annet sentrale begrep blir presentert. Oppgaven går så inn på noen sentrale funn i resultatdelen, hvorav disse videre blir presentert og drøftet i utfordringer og muligheter. Dette blir gjennom besvarelsen videre belyst ut fra både den unge flyktningens og barnevernets perspektiv. Til slutt vil oppgaven gi en konklusjon til presentert problemstilling.

2. Metode

Bacheloroppgaven er en studie basert på litteraturforskning som omhandler minoriteter og deres samhandling med barnevernet. En litteraturstudie baserer seg på kunnskap fra allerede eksisterende forskning og teori (NTNU, u.å). Det vil si at denne teoretiske oppgaven har som hovedmål å fremme og diskutere allerede eksisterende litteratur som fører til en belysning av problemstilling fra ulike sider (Dalland, 2020).

Jeg har i denne oppgaven brukt flere ulike søkemotorer for å finne relevant og nyttig informasjon og kunnskap. De jeg har hatt mest nytte av og ofte falt tilbake på er «oria» og «idunn», da disse er de mest oversiktlige, og de søkemotorene jeg har funnet mest relevant og fagfellevurdert litteratur på. Jeg har også brukt ulike databaser til å finne relevant teoretisk bakgrunn til problemstillingen. De mest hyppige databasene brukt er «bufdir», «regjeringen» og «imdi». I søkeprosessen ble det brukt avansert søk som metode. Dette med bakgrunn i at søk på vitenskapelig litteratur på denne måten blir mer presis og ikke for generell (NTNU, u.å). Her har jeg benyttet meg av flere ulike søkeord som er sentrale for oppgaven. Søkeordene har jeg underveis vurdert, og delvis endret på om jeg har sett at jeg ikke finner den litteraturen jeg ser etter, med bakgrunn i oppgaven jeg skriver. De mest sentrale søkeordene anvendt i denne oppgaven er «barnevern», «retningslinjer», «enslige mindreårige», «samhandling» og «flyktninger». I tillegg til å bruke ulike søkemotorer på nett er det også i denne oppgaven anvendt teori fra relevante pensumbøker, blant annet «Utviklingstraumer», «Barnevern i et minoritetsperspektiv» og «Møter mellom minoriteter og barnevernet».

For å belyse problemstillingen best mulig er det fordelaktig å kunne benytte seg av statistikk omhandlet denne problematikken (Dalland, 2020). Jeg har brukt Statistisk sentralbyrå (SSB) og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) som sentrale oppslagskilder til statistikk. Helhetlig for å få en rød tråd gjennom hele oppgaven har jeg også anvendt lovverk av ulike slag. Blant annet sentrale lover som eksempelvis Lov om barnevern (bvl), ulike regelverk for stat og kommuner ved mottak av EMF. Blant annet er viktige grunnprinsipp som barnas beste og barns rett til medvirkning forankret i bvl.

Jeg valgte å også søke på engelsk da det utvider søket mitt og kan gi flere resultat. I tillegg kan dette resultere i mer konkrete og spissede kilder. De mest gjentatte søkeordene når jeg har søkt på engelsk har inkludert «child welfare», «refugee» og «interaction». For å få noen flere resultat og ikke utelukke nyttig informasjon har jeg benyttet meg av (*) som fører til at endingene på ordene kan variere. Videre har jeg brukt «snøballmetoden» som Dalland (2020) definerer det som. «Snøballmetoden» er en nyttig måte å finne relevant litteratur på. Gjennom å se på referanselistene i litteratur som har samme tematikk eller som har nyttig info, har jeg integrert kunnskapen og artikler jeg fant aktuelle i egen studie.

Brukt i søkeprosessen er også operatorene OR og AND. Dette er ord en bruker mellom synonymmer i en søkeprosess for å avgrense eller utvide søket. Jeg har hyppigst benyttet meg av OR da dette viser meg alt som omhandler de ulike synonymene, men også som kan finne artikler som handler om synonymene i en sammenheng. AND begrenser artikler til å inneholde alle synonymmer involvert samtidig (NTNU, u.å.).

Kildekritikk er viktig for å kunne samle inn kunnskap som både er relevant og fornuftig å bruke (Dalland, 2020). For å finne litteratur har jeg som tidligere nevnt for det meste brukt fagfelleverdert litteratur. Litteratur som da er vurdert, fakta-sjekkert og godkjent av andre anonyme forfattere som jobber med samme tematikk. Siden dette ikke er en kvalitativ studie finnes det mindre kunnskap fra brukerperspektivet, enn om jeg hadde kunne intervjuet dem selv.

Den anvendt teoretiske nettbaserte litteraturen er fra de siste 10 årene. Dette begrunnet i viktigheten av relevansen, i tillegg til endring i informasjon og ny kunnskap. Pensumbøker derimot er fra de siste 15 årene, grunnet en stadig relevans når det kommer til definisjoner, grunn teorier og manglende kunnskap på nettet (Dalland, 2020).

3. Teoretisk grunnlag

Basert på den fremlagte litteraturen, er formålet med denne studien å undersøke enslige mindreårige flyktningers møte med barnevernet i Norge, inklusivt utfordringer og muligheter. Derfor vil dette kapittelet videre ta for seg barnevernsfaglig prinsipp for å danne en mer helhetlig forståelse av problemstillingen. I lys av enslige mindreårige flyktninger blir kultur et sentralt begrep hvor det inkluderes teori om blant annet kulturkompetanse og kulturforskjeller. Traume er et sentralt hovedpunkt når det kommer til EMFs møte med et nytt land. Til slutt i dette teoretiske grunnlaget beskrives det hva som er barnevernets rolle, både generelt i samfunnet og når det kommer til enslige mindreårige flyktninger til landet. Hoveddelene i disse punktene blir samlet i en drøftingsdel som omhandler utfordringer og muligheter.

3.1 Bakgrunn

Årsakene til flukt er mange, men de mest gjentakende er blant annet menneskerettsbrudd, krig og klimakriser (De forente nasjoner, 2023). I 2022 og 2023 bestod store deler av verdens flyktninger av mennesker fra Sudan, Syria, Ukraina og Afghanistan (De forente nasjoner, 2023). Per 1.januar 2023 bestod Norges befolkning av 280 018 mennesker med flyktningbakgrunn. Av totalbefolkning i Norge utgjør dette 5,1 prosent, og av innvandrere generelt utgjør det 31,9 prosent (Statistisk sentralbyrå, 2023). I 2022 bosatte Norge nesten 35 700 flyktninger. Aldri før har Norge tatt imot så mange flyktninger i løpet av et år, hvor hovedårsaken er flyktningstrømmen fra Ukraina (statistisk sentralbyrå, 2023).

For å ha mulighet til å skrive noe om hvordan flyktningssituasjonen ser ut i dag, og for å kunne legge frem relevant statistikk til problemstillingen, er det viktig å informere om at det videre blir brukt begrep og statistikk om innvandrere, flyktninger og enslige mindreårige flyktninger om hverandre.

3.2 Barnevernsfaglige prinsipp

Barnets beste er ett av tre grunnprinsipp i barnevernet, og anses som det overordnede grunnprinsippet. De tre prinsippene er: mildest inngreps prinsipp, det biologiske prinsipp og barnets beste (Studsrød et al., 2020). Fokuset vil være på barnets beste da dette er mest relevant og sentralt i denne sammenhengen.

Barnets beste er forankret i barnevernloven og defineres slik: «Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Barnevernets tiltak skal være til barnets beste.» (barnevernsloven, 2023, §1-3). Hva som defineres som barnets beste er en vurderingssak i hvert individuelle tilfelle, som baserer seg på grundig arbeid og profesjonalitet fra barnevernspedagogens side. Grunnlaget for vurdering av barnets beste går også ut på dets interesser og behov (barneombudet, u.å.). I mer alvorlige saker har vurderingen av barnets beste behov for en grundigere vurdering. Enslige mindreårige flyktninger immigrerer til Norge med ulike bakgrunner, fra ulike kulturer og land. Dermed er det også ulik grad av utfordringer de bærer med seg hvor barnevernspedagogen må vurdere, sammen med barnet, hva som er til barnets beste. Igjen fører dette til ulik grad av behov for barnevernets eller barnevernspedagogens hjelp (ibid).

Barns rett til medvirkning baserer seg på at barnets egen stemme er essensiell i alt av barnevernsarbeid. Jf. bvl's definisjon har barn rett til å uttale seg om forhold som omhandler dem selv, både direkte og indirekte (barnevernsloven, 2023, §1-4). De har ikke bare rett til å uttale seg, de skal også bli hørt og deres mening skal vektas med bakgrunn i alder og modenhet i sakene som omhandler de. For å i det heile tatt kunne uttale seg og ha meninger om forhold som omhandler dem er det viktig at barnet får tilstrekkelig og korrekt informasjon. Det er viktig å merke seg at loven har begrensninger når det gjelder barns alder og modenhet og har rett til medvirkning basert på dette. Kognitiv forståelse utgjør eksempelvis forskjell på hvor mye man kan medvirke på valg om eget liv (ibid).

For enslige mindreåriges identitet, tilhørighet og trygghet er det viktig å vite at en har noe en skulle sagt når det gjelder forhold en møter på, i tillegg til at det er viktig at en blir informert generelt om hva som skjer eller hvilke forhold i situasjonen som omfatter deg. Mangel på medvirkning og tilstrekkelig kunnskap kan føre til utrygghet, usikkerhet, sinne og redsel (Studsrød et al., 2020). Enslige mindreårige har, på samme måte som andre, også behov for

og rett på å bli informert om hvem som får hvilken informasjon. Forutsigbarhet er essensielt i en ellers uavklart, kaotisk og ny hverdag (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2017).

Mildest inngreps prinsipp går ut på at tiltakene som utføres i saker som dreier seg om barnevern ikke skal overskride nødvendighet. Tiltak som blir satt til ulike mål skal altså ikke være mer inngripende enn nødvendig (Studsrud et al., 2020) (NOU 2012: 5). For at dette skal være relevant eller gjeldende for EMF må de være involvert med barnevernet på en slik måte at inngrep, oftest i familier, skal gjelde dem.

Det biologiske prinsipp handler om at i utgangspunktet skal barn og unge vokse opp hos sine foreldre. Er dette av ulike årsaker ikke mulig skal de så langt det lar seg gjøre ha kontakt med dem. (ibid). Siden EMF reiser alene, er ikke dette relevant før det eventuelt er snakk om en familiegjenforening.

3.3 Kultur

Kultur er et vanskelig ord å definere. Ordet omfatter veldig mye og betyr ulike ting i ulike settinger. Når det handler om fremmede kulturer, kulturforskjeller og kulturkonflikt bruker vi en begrepsforklaring som må holdes avskilt fra alle andre begrepsforklaringer om kultur. Eksempelvis begrepsforklaringer om kultur knyttet til kunst, musikk og litteratur. At nordmenn er kalde og ugjestfrie, blir ofte begrunnet med å være en del av kulturen til nordmenn for eksempel (Eriksen & Sajjad, 2018). Slike stereotypier kan stemme på flere plan, men er som regel i større grad ødeleggende eksempelvis i møte mellom nordmenn og minoriteter. Slike kulturforklaringer kan i den settingen føre til at en mindre kulturkonflikt, blir bygget opp til å være større enn den egentlig er. utfordringer en da møter på i samhandlingen mellom nordmenn og minoriteter, blir begrunnet i kulturforskjeller, men konflikten har røtter i andre utfordringer. En blir derfor anbefalt å handle med varsomhet når det kommer til å bruke kulturbegrepet. Her er det viktig med kulturkompetanse (Nasjonal digital læringsarena, 2021).

3.3.1 Kulturkompetanse

Kulturkompetanse går ut på hva vi som mennesker i et samfunn tilegner oss av verdier, kunnskaper og hvordan vi skal oppføre oss (ibid). Det finnes ulike begrep på kulturkompetanse, som stort sett går inn på det samme. En delt mening på tvers av litteratur er at; uansett hvilken kultur vi kommer fra, og uansett hvilke kulturforskjeller det finnes mellom disse, er det essensielt å møte hverandre med respekt og likeverd (Eriksen & Sajjad, 2018). For å utvikle kulturkompetanse er det først og fremst viktig at du er bevisst din egen kultur, men noe av det viktigste i forhold til kulturkompetanse er også å absorbere og lære fakta om flere andre gruppers kulturelle verdier, kulturelle tradisjoner, normer og væremåter (ibid). Hovedmål som det å fremme respekt, interesse og toleranse er sentrale når det kommer til arbeid med kulturkompetanse.

Kultursensitiv væremåte handler om å aktivt arbeide med kulturkompetansen en har og mangler. Ved å vise en respekt og interesse for barn og unge med andre kulturer kan man oppnå en felles respekt for hverandre og en bra samhandling. Det er viktig å vise at meningene og kunnskapen til noen med en annen kultur enn deg er minst like viktig som din kunnskap og dine meninger. Om en skal klare å samhandle og samarbeide på tvers av kulturer er det essensielt med en sensitivitet på at den kulturen og den kunnskapen en selv innehar bare er en måte å leve livet og se verden på. Det vil ikke si at det er rett. Det å vise empati i møte med andres kulturer på en ikke dømmende måte, og ha evne til å danne gode relasjoner med mennesker fra andre kulturer, er definisjonen på kultursensitivitet (Rugkåsa et al., 2020).

3.3.2 Kulturforskjeller

I flere definisjoner av kultur vektlegges det viktigheten av at forskjeller mellom ulike folkeslag verden over ikke er medfødt. De forskjellige folkeslagene utarbeidet ulike ferdigheter og kunnskaper basert på hvilke behov de hadde og hvilke plasseringer de hadde i landet. Eksempelvis er yanomamöene i en klasse for seg når det kommer til å skyte pil og bue, i motsetning til for eksempel japanesere. Hadde disse egenskapene vært medfødt ville forskjellene vært genetiske eller biologiske ikke kulturelle (Eriksen & Sajjad, 2018). «På et generelt plan kan vi si at alt som er lært er kulturelt, mens alt som er medfødt er naturlig.» (Eriksen & Sajjad, 2018, s.35)

Som et grunnlag er alle mennesker like. Likheter ser man for eksempel i at alle mennesker har en form for verbalspråk. Ord blir brukt for å kommunisere. Alle språk og kulturer har egne

ord eller forklaringer på abstrakte begrep som død, liv eller Gud (Eriksen & Sajjad, 2018). Mennesker er alle sosiale og lærer hvordan vi skal være menneskelige, gjennom eksempelvis språk og skikker, i samhandlingen med andre mennesker (ibid). Alle mennesker er fortrinnsvis også forskjellige og unike når det blant annet kommer til erfaringer, kunnskap og egenskaper. Noen av disse likhetene og ulikhetene kan defineres som kulturelle.

Enslige mindreårige har fellestrekk med denne definisjonen av kulturforskjeller, da de kommer fra ulike land, fra forskjellige kulturer, har ulike bagasje, ulike kompetanser, ulike forutsetninger og ulike kunnskapsnivå. Skrive og leseferdigheter kan man blant annet se store forskjeller på. Viktigheten av individuell oppfølging og tilrettelegging er derfor betydelig stor (Berg & Paulsen, 2021). EMF kommer fra en kompleks og sammensatt bakgrunn bestående av motsetninger med tortur, traumer, det å miste familien, utnyttelse etc., i tillegg til at de har vært sterke, selvstendige og ressurssterke i en flukt fra hjemlandet på egenhånd. (Rugkåsa et al., 2020).

3.3.3 Enslige mindreårige flyktninger og deres behov

Til tross for at enslige mindreårige er individuelle mennesker med individuelle historier og behov, har de som gruppe likheter de har vært gjennom. De har levd i en unntakstilstand og mistet den tryggheten de hadde (Berg & Paulsen, 2021). Når de får asyl i Norge må de lære mye nytt opp i alt de står i, opplever og føler. «De aller fleste flyktningene har ett stort og klart mål: det å bli et alminnelig, deltagende, utdannet og tilpasset individ i det nye samfunnet» (SOS-barnebyer, u.å.). For å oppnå denne type deltakelse og inkludering er det essensielt å jobbe med flere ulike områder samtidig. Fokuset på å nå mål som dette burde være på gode og helhetlige løsninger. Dette er viktig da det flyktninger har uttrykt er at de har behov for en sammenheng i livet og et behov for en observant barnevernstjeneste. En barnevernstjeneste som bryr seg om dem, anerkjenner deres behov og arbeider med mål om skal dekke enslige mindreåriges behov (Studsrod et al, 2020).

«Synsing» og løse meninger kan en ofte møte som innvandrere. Slike meninger kan utspringe seg fra manglende kunnskap, både om innvandrere, flyktninger og EMF generelt, men også om kårene de har levd i og fortiden de kommer fra (Eriksen & Sajjad, 2018). Om en har kompetanse til å tilegne seg kunnskap, blir ofte avstanden mellom innvandrere og nordmenn i alle sammenhenger mindre og alle får nytte av en felles forståelse, med bakgrunn i respekt og informasjon.

3.4 Traumer

«Traume» direkte oversatt fra gresk betyr skade eller sår. Dette vil si at traume omhandler det en sitter igjen med etter man har blitt utsatt for en skade eller et sår som ikke blir bra med det første. Disse traumene er ofte hendelsespreget. Om en traumatisk hendelse ender i traume avhenger av flere ulike risiko- og beskyttelsesfaktorer som pågår under hele prosessen. Motstandskraft har mye å si for hvordan en mulig traumatisk erfaring utspeller seg og hva en slik erfaring resulterer i. Traume består av flere deler, der fysisk og psykisk traume er hovedkategoriene (Regionale ressurscenter øst, u.å.).

En fagdisiplin som omfatter traume som baserer seg på negative overveldende følelser lagt til grunn traumatiske livserfaringer kalles for traumepsykologi. Posttraumatisk stressforstyrrelse (PTSD) er en del av traumepsykologien og noe mange EMF går gjennom (Nordanger & Braarud, 2017). Utviklingen av dette feltet innenfor traume har basert seg mye på belastninger mange EMF har, nemlig belastningene etter opplevelser fra krig. Kunnskapen og forskningen om PTSD har blitt brukt som et virkemiddel for å kunne utvikle behandlingsmetoder og virkemiddel i kampen mot traumer. PTSD er delt opp i tre hovedkategorier som går ut på å unngå å bli påminnet av ulike traumer, gjenskapelser av traumer gjerne i form av tanker og minner som dukker opp, samt fysiske reaksjoner som påvirker en i hverdagen, deriblant anspenhet, stivhet og det å ha problemer med konsentrasjon (ibid).

I de senere tider er det i høyeste grad mer fokus på traumer når det kommer til barn enn det det var før, deriblant omsorgsrelaterte traumer som vold. Dette påvirker også EMF som kommer fra traumer som er utviklet grunnet eksempelvis krig, fattigdom og barneoppdragelse. I flere religioner og kulturer er det vanlig bruke vold som straff om barna gjør noe de ikke får lov til (Nordanger & Braarud, 2017).

Idag ser man en tydelig sammenheng mellom traume og utviklingspsykologi.

Utviklingspsykologien i denne forstand bygger på at det er viktig med regulering av barns opplevelser, tanker og meninger om ulike temaer fra en person de kan stole på og som viser de omsorg. Før var det mer vektlagt hvordan man skal forebygge eller reparere slike skader. Nå er det mer fokus på hvordan en skal tette de erfaringshullene barn som blir utsatt for traumer oppleve (ibid).

3.5 Barnevernets rolle

På bakgrunn av at det norske barnevernets rolle i saker som omhandler enslige mindreårige flyktningers ankomst til Norge, er det verdifullt for studiens helhet å forstå barnevernets samfunnsoppdrag og mandat.

Barnevernets rolle generelt handler om samfunnsoppdraget en har som barnevernspedagog. Samfunnsoppdraget til barnevernstjenester og da også barnevernspedagoger lyder som følger «Vi skal bidra til en trygg barndom, gode oppvekstsvilkår og trygge familier i et inkluderende og likestilt samfunn.» (Bufdir, u.å.). Bufdir (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet) som har ansvar for det statlige barnevernet og Bufetat, som ligger under dem, har et hovedansvar for at samfunnsoppdraget står i fokus (ibid). Til enhver tid jobber barnevernet mot og med å oppnå dette målet.

For å kunne vite hva oppgavene til barnevernet er i saker som omhandler enslige mindreårige flyktninger, er det viktig å vite hva barnevernets generelle oppgaver er. I tillegg til det overordnede samfunnsoppdraget barnevernet som en helhet har, har barnevernet også et mandat de må forholde seg til. Dette går ut på å være til hjelp når barn og ungdoms rettigheter ikke blir oppfylt (Bufdir, u.å.). Det vil si at barn og ungdom har krav og rett på en trygg oppvekst bestående av omsorg fra foresatte. Det er her barnevernet kommer inn og hjelper om kravet ikke blir ivaretatt (ibid). De mest utsatte barna er de som faller under barnevernets mandat. Barnevernet skal sørge for beskyttelse mot omsorgssvikt, det ansvarsområdene samfunnet generelt har mest kunnskap om. I tillegg til dette skal også barnevernet sikre at barn og ungdom vokser opp i trygghet og med utviklingsmuligheter.

Barnevernets rolle er også delt opp i ulike ansvarsområder. Barne- og familiedepartementet er det overordnede organet som har ansvar for å bestemme hvem som har hvilket ansvar (regjeringa, 2023). Eksempel på ansvarsspørsmål barne- og familiedepartementet kan møte på er hvem som har ansvar for å ta imot enslige mindreårige flyktninger, eller hvem har ansvaret for å følge opp de enslige mindreårige flyktingene og sørge for at de får rett og individuell oppfølging. Dette er noen av spørsmålene som skal besvares videre.

Det første som skjer i det en enslig mindreårig flykting ankommer Norge er at de må registrere seg hos politiet. Videre skal de hos Utlendingsdirektoratet (UDI) søke om

oppholdstillatelse. Derfra varierer det hva en gjør og hva som skjer basert på alder og innkomstmåte (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2024). Det finnes nemlig ulike typer enslige mindreårige flyktninger. Er du mellom 15 og 18 år er det UDI som har ansvaret for bosetting. I regi av UDI får nemlig de barna som søker asyl og er mellom 15 og 18 år tilbud om boplass i asylmottak. Er du under 15 år er det Bufetat som har ansvaret (ibid). De tilbyr til de ungdommene som i den alderen søker om beskyttelse på omsorgssenter. Det finnes også en kategori med EMF som ankommer landet i selskap med en voksen følgeperson. De barna og ungdommene dette gjelder blir i selskap med følgespersonen, som regel tilbudt boplass på et asylmottak. De privatboende EMF er de som kommer direkte til en kommune og blir bosatt der, uten å ha vært innom et asylmottak først (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2024).

Kartlegging er neste del av prosessen. For EMF gjelder ikke loven om ukrainske flyktninger. Med hjemmel i lov skal de ansatte på omsorgssentrene kartlegge de under 15 år. I kartleggingen er det viktig å finne ut av situasjon til barnet, hvilke behov de har. I tillegg til å gi de et forslag til oppfølgingsplan under oppholdet på dette omsorgssenteret. Etterfølgende bosetting i en kommune er også et av målene med denne kartleggingen (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2024).

De EMF som oppholder seg på asylmottakene blir kartlagt av de som jobber der. På det viset får de i likhet med de under 15 år en tiltaksplan. Denne planen sammen med den generelle infoen fra den individuelle kartleggingen, blir sendt til kommunen barnet eller ungdommen får utdelt (ibid).

Kartleggingen er et viktig grunnlag i prosessen IMDi har på å bosette barn og ungdom i passende kommuner, og for at disse respektive kommunene skal ha grunnlag for å legge til rette for disse barna. Blir du bosatt i en kommune ved hjelp av offentlige instanser har du rett på ulike ytelser fra det offentlige. Disse kan man miste om man derimot finner egen kommune og ikke bruker det offentlige som hjelp (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2024).

4. Sentrale funn

Statistikken som nå blir presentert er statistikk hentet fra Statistisk sentralbyrå. Den statistikken baserer seg på EMF fra 0-22år ved innvandring til Norge. Dette fra perioden

1996-2020. Begrunnet i at barnevernet har ansvar for de under 23 år, ifølge bvl, defineres EMF i denne settingen som de fra 0-22 og dermed vises det statistikk på alle enslige mindreårige flyktninger under 23 år.

Statistikken tilsier at de siste årene har Norge tatt imot det høyest antall flyktninger de har tatt imot noensinne. Ifølge SSB tok Norge eksempelvis imot 35 675 førstegangsinnvandrere i Norge med flyktningbakgrunn iløpet av 2023 (Statistisk sentralbyrå, 2023).

Førstegangsinnvandrere med flyktningbakgrunn er den største gruppen med innvandrere som kommer til Norge. Tallet er en enorm økning fra tidligere år hvor det eksempelvis i 2021 lå på i underkant av 5000 mennesker (Statistisk sentralbyrå, 2022). Dette er relevant da økningen av dette påvirker både hvordan barnevernet, barnevernspedagogen, staten og kommunen arbeider og hvor mye ressurser de har behov for.

Iløpet av en tidsperiode på 26 år, fra 1996 til 2022 har Norge bosatt 10 940 EMF. Ifølge SSB kommer nesten halvparten av disse fra Afghanistan, 14% kommer fra Eritrea og 10% kommer fra Somalia. En vesentlig endring er at i løpet av 2022 gav Norge ca.400 enslige mindreårige flyktninger fra Ukraina midlertidig beskyttelse som en samfunnsgruppe. Dette var den største gruppen av enslige mindreårige flyktninger dette året (Statistisk sentralbyrå, 2024). Før 2007 var de fleste bosatte EMF over 18 år. De neste 8 årene var tendens at de mellom 15-17 år økte i antall, altså frem til 2015. I 2020 derimot er 89% av de EMF 0-22 år over 18 år igjen. I 2020 var det et stort overtall andel menn som EMF i Norge, ca. 84%. I etterkant av EMF flyktning har om lag 3500 familieinnvandret til flyktningene, flest til syriske mindreårige. Dette vil si at familier har flyktet til de EMF med bakgrunn i at disse allerede har flyktet. Da kan man søke om familiegjenforening (Statistisk sentralbyrå, 2022).

Beskyttelsen mennesker har rett på under en flukt kommer fra flyktningkonvensjonen og dens tilleggsprotokoll (Ibid). Retten til å søke asyl er en sentral rett i denne konvensjonen, i tillegg er det en menneskerettighet.

Tall fra statistisk sentralbyrå viser at 39% av dem mellom 0-22 år som var bosatt som enslige mindreårige flyktninger mottok i løpe av 2020 tiltak fra barnevernet. Dette viser til en nedgang på 13% fra 2015. Av disse er det overrepresentert med EMF over 18 år og enslige mindreårige flyktninger fra Afghanistan, henholdsvis 82% og 63% (Statistisk sentralbyrå,

2022). Tendensen i forhold til plasseringstiltak har minket, i motsetning til tiltak som omhandler økonomi, her har flere EMF fått hjelp enn tidligere (Ibid).

FNs barnevernkonvensjon inneholder alle de grunnleggende rettighetene et hvert barn født i denne verden har (De forente nasjoner, 1989). Ikke alle land har skrevet under på denne og forpliktet seg til å følge den, men de fleste har det (Ibid). Norge har skrevet under på og forpliktet seg til å følge disse rettighetene. Redd Barna er en av de organisasjonen som jobber for at dette skal bli ivaretatt, at barns rettigheter skal være gjeldende og viktig. Konvensjonen er gjeldende for alle barn under 18 år. Derav også gjeldene for enslige mindreårige flyktninger.

Barnets beste er også et sentralt begrep og grunnleggende prinsipp i barnekonvensjonen. Den sier nemlig at alle forhold som omhandler barn, uansett i hvilket forhold eller hvem som har ansvar for handlingene, skal ha barnets beste som grunnmur, utgangspunkt og viktigste verdi. I artikkel 3 i FNs barnekonvensjon heter det at:

«Partene påtar seg å sikre barnet den beskyttelse og omsorg som er nødvendig for barnets trivsel ...» (De forente nasjoner, 1989). Barn som har blitt fratatt sitt familiemiljø, eller må flykte grunnet utfordrende/umulige oppvekstvilkår har rett på særlig beskyttelse og bistand fra staten. Staten skal sikre at disse menneskene skal få alternativ omsorg.

Av de 3933 enslig mindreårige flyktningene som var i Norge ved utgang av 2020, var det i underkant av 40% som hadde tiltak fra barnevernet i løpet av året. Det vil si at det var omlag 1500 EMF med barnevernstiltak iløpet av 2020. Antallet generelle EMF har økt kraftig fra 2007 til 2020. I tillegg har differansen mellom antall bosatte og antall EMF med tiltak økt (Statistisk sentralbyrå, 2022). Av befolkningen i Norge skårer enslige mindreårige flyktninger desidert høyest når det kommer til tiltak fra barnevernet. Selv om de er en liten gruppe av den generelle gruppen på deres alder 0-22år har de større behov for tiltak. Iløpet av 2020 var det 39,3% av EMF mellom 0-22år i Norge som fikk tiltakshjelp fra barnevernet. I motsetning til resten av befolkningen i samme aldersgruppe i Norge hvor prosentandelen lå på 3,7% (Ibid).

5. Drøfting

For å kunne drøfte problemstillingen «Enslige mindreårige flyktnings møte med barnevernet i Norge – utfordringer og muligheter» er det viktig å ta utgangspunkt i enkelte områder hvor det oppstår problemer i møte mellom den enslige mindreårige og barnevernet. I drøftingsdelen er det derfor valgt å se nærmere på ressurs- og kompetansesituasjonen i barnevernet, samt kultur- og språkutfordringer. I oppgaven er det ikke tatt hensyn til ungdommens oppholdssituasjon.

Innenfor de ulike områdene er det drøftet med bakgrunn i både flyktnings og barnevernet sitt perspektiv. Kapittelet baserer seg på å først se på utfordringene innenfor disse ulike områdene, før det vurderes hvilke muligheter som finnes for å utvikle samhandling mellom barnevernet og den enslige mindreårige.

Utfordringer ved økningen i flyktninger, enslige mindreårige flyktninger og deres behov

Som presentert i resultatdelen ser vi en generell økning i antall flyktninger som flykter til Norge. Dette resulterer også som nevnt tidligere i flere EMF enn tidligere. Tallet på EMF som flykter til Norge har økt betraktelig de siste 2 årene. Parallelt med at antallet flyktninger og EMF øker blir også behovet for hjelp og tiltak fra barnevernet større. Dette kan utarte i en vekst i populasjon som er så betraktelig, at barnevernet kan få bemanningsproblemer og at de økonomiske rammene ikke er tilstrekkelige.

En ser at økningen i antall bosatte EMF i Norge økte fra 137 barn og unge i 2019 til 510 barn og unge i 2022, som er en differanse på 272% (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, u.å.). Utfordringene oppstår når vi ser på økningen i antall årsverk i det kommunale barnevernet i Norge de samme årene. Her har bemanningen økt fra 5927 ansatte i 2019 til 6339 ansatte i 2022, dette er en økning på 7% (Bufdir, u.å.). Resultatet av disse tallene kan gi en indikasjon på at økningen i bemanningen i barnevernet kanskje ikke holder tritt med økningen av EMF som flykter til landet. Det er likevel viktig å bemerke seg at antall årsverk i barnevernet ikke indikerer hvor mange som jobber direkte med EMF.

Videre vises det at i 2015 ble 63,6% av alle ressursene barnevernet hadde som midler til tiltak for EMF brukt på generell økonomisk hjelp, økonomisk hjelp til egen bolig eller hybel, samt til bolig med oppfølging. I 2020 lå denne prosenten på 71,9. Det vil si at fra 2015 til 2020

økte midlene og ressursene som ble brukt til tiltak for EMF med 8 prosentpoeng. Det blir altså brukt mer midler på disse tre tiltakene, noe som kan føre til utfordringer i form av færre midler til andre tiltak EMF har behov for (statistisk sentralbyrå, 2022).

Utfordringer ved kompetansesituasjonen i barnevernet

Når den enslige mindreårige flyktingen forlater landet sitt, skal de alene komme seg til et nytt land. Dette innebærer usikkerhet, mangel på forutsigbarhet og usikre tanker om fremtiden. Som barn og unge har en da behov for å bli møtt av en imøtekommende gjeng som vet hva de skal gjøre og hvordan de skal møte deg.

Her kan det oppstå utfordringer når det kommer til kompetansen barnevernet har når det kommer til oppfølging av EMF. EMF har behov for voksne som har kunnskap om hvordan de skal ivaretas. Det er store variasjoner i det norske land på hvordan denne kompetansen er. I og med at det er opp til kommuner hvordan de organiserer arbeid med EMF er det også avhengig av disse kommunene hvor mye vekt det er lagt på kunnskap (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2024).

Den generelle håndboken som IMDi tilbyr til kommuner som tar imot flyktinger fokuserer på rammene rundt det å ta imot disse barna og ungdommene. Her belyses det endel om økonomi, forpliktelser og bosettingen eksempelvis. Den forteller på den andre siden lite om hvordan en skal arbeide med den enslige mindreårige som kommer fra de forholdene de kommer fra, hvordan en skal arbeide for å støtte dem på en god psykososial måte. Det står minimalt om hvordan man skal møte barn som kommer fra krig, konflikt og fattigdom. Barn som har vært igjennom ulike former for traumer og kommer til Norge med manglende tillit, har behov for trygghet, omsorg, tilhørighet og mestring (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2017).

Mangelen på klare og tydelige retningslinjer på hvordan man jobber med det psykososiale hos EMF kan som nevnt føre til utfordringer når det kommer til kunnskap. Mangel på slike retningslinjer fører også til utfordringer når det kommer til likhet for loven. Det blir vanskelig å behandle alle likt, når kunnskapsnivåene på tvers av kommunene er så ulikt. Når noe blir så ulikt og vagt, kan ungdommene også på grunn av ulike erfaringer i oppfølgingen miste tillit til hjelpeapparatet (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2024).

Kultur- og språkutfordringer i samhandlingen mellom EMF og barnevernet

Enslige mindreårige flyktninger flykter fra et land de både har tilknytning til, hvor de kjenner kulturen og hvor de kan språket. Det er for mange enslige mindreårige det eneste de kjenner til og forholdt seg til hele livet. En plass hvor det ligger trygghet og tilhørighet som sterke verdier. Idet de flykter til Norge kan de møte på mye motstand, uforutsigbarhet og traumer. Med ulik bagasje med seg, kanskje i form av omsorgssvikt, eller krig og en oppvekst preget av vold og overgrep, skal de integreres i landet, lære seg et nytt språk, forstå, respektere og leve i en annen kultur enn det de kanskje er vant til. En krevende øvelse for mange (Eriksen & Sajjad, 2018).

Kultur er som tidligere nevnt ikke noe medfødt eller naturlig. De verdiene og delene av oss mennesker som ikke går ut på grunnleggende behov, kan kategoriseres innenfor begrepet kultur (Eriksen & Sajjad, 2018). Grunnleggende behov forklares av Maslows behovspyramide som de behovene alle mennesker har for å overleve og leve. Dersom dette sees opp mot de enslige mindreårige barna, har de behov for mat (Nasjonal digital læringsarena, 2022). Men når en spiser, hvor og hva kan være ulikt i ulike kulturer. utfordringer i slike situasjoner går ofte på hva som faktisk er lov å spise i ulike kulturer, land og religioner kontra hva som er lov eller greit i den norske kultur. Du skal integreres i en kultur som består av mange deler hvor du gjerne kommer fra en kultur som har helt annet innhold (Eriksen & Sajjad, 2018). Siden kultur omfatter så mye er det mye en også må forholde seg til, tilpasse seg til og muligens endre på. Integreringen handler om en form for tilpasning. En skal ikke bare overføres til norsk kultur, men også kunne holde på og vedlikeholde sin egen kultur. Det finnes flere kulturelle regler på hva som er riktig eller galt, kulturelle regler og normer (Nasjonal digital læringsarena, 2020).

Kulturell forståelse av hva som er rett eller galt kan bli en enorm utfordring i møte mellom flere kulturer, land og lovverk. Noe som EMF har lov til eller rett til i sitt hjemland kan eksempelvis være ulovlig i Norge. Her må barnevernspedagoger få opplæring i hvordan en skal forholde seg til det. Kultursensitivitet som definert tidligere er essensielt her da det er viktig å være lyttende og interessert i andres kultur uten å bare fokusere på at alt de gjør og sier er galt. EMF har rett til å medvirke og ha sin egen stemme. På den andre siden er det

viktig at de forstår alvoret som ligger i at enkelte handlinger som er vanlig i den kulturen de kommer fra, kan i noen tilfeller være ulovlig i Norge (Berg & Ask, 2011).

En kan møte på utfordringer når det kommer til det seksuelle området også. Det som er lov i Norge er ikke nødvendigvis lov eller godtatt i andre samfunn. I enkelte land har mannen både rett til og skal kunne be kona si om seksuell tilfredsstillelse når han måtte ønske det. Dette gjelder også økonomi, både hvordan man skaffer seg det nødvendige og hva som faktisk beskrives som det nødvendige. Kommer man som EMF til Norge møter man nok en stor kulturell forskjell her. I Norge regnes man gjerne som fattig dersom man ikke har mange materielle goder, mens man med samme ressurser i en annen kultur hadde blitt regnet som rik. Kultur går over flere generasjoner og overføres da gjerne via tradisjoner som man lærer fra generasjon til generasjon (Nordanger & Braarud, 2017).

Ovenfor er det beskrevet noen utfordringer en kan møte på i samhandlingen mellom enslige mindreårige flyktninger og barnevernet. Med utgangspunkt i disse utfordringene vil det videre bli drøftet om de mulige løsningene en kan finne på de ulike utfordringene.

Muligheter ved økningen i flyktninger, enslige mindreårige og deres behov

Den første utfordringen i forhold til økning i antall enslige mindreårige flyktninger, går ut på utfordringer i forhold til bemanning. Vi så i forklaringen når det kom til utfordringer på denne planen at økningen i antall EMF og bemanningen i barnevernet ikke vokste parallelt. Her kan en mulighet for løsninger være å utdanne flere mennesker til å bli barnevernspedagoger ved å promotere dette studiet på en annen og mer oppsøkende måte. Dra ut på videregående skoler for eksempel hvor en aktivt går inn i klasser for å få ungdommer interesserte i utdanningen. Gjennom å ta for seg også positive deler av jobben, ikke bare det alvorspregede og krevende. En kan motivere for en utdanning og et arbeid med enslige mindreårige flyktninger i barnevernet på en måte som gjør at samfunnet kan få nytte av det. Gjennom at alle i lokalmiljøet samarbeider om å arrangere og delta i ulike aktiviteter, kan en skape samhold, trivsel og mestring.

Det kan også bevilges mer penger til kommunene, gjerne øremerke dem direkte til barnevernet. Kommunene må få mer penger til å yte tjenestene de har ansvar for gjennom loven. Barnevernet må få nok tilskudd til å sette i verk gode tiltak i forhold til det økte antall

enslige mindreårige flyktninger, slik nevnt tidligere i oppgaven. Det trengs både godt utdannede mennesker med kunnskap om og midler nok til å lage individuelle planer, som den mindreårige som trenger langvarige og koordinerte tiltak har rett på. De mindreårige enslige flykningene er ekstra sårbare og kommer med svært ulik bagasje. Økte midler kan også brukes til å kunne øke lønnen til barnevernspedagoger. Høyere lønn kan tiltrekke seg flere mennesker til studiet og arbeid i barnevernet, som for eksempel til å rekruttere flere menn.

Muligheter ved kompetansesituasjonen i barnevernet

I utfordringsdelen tidligere i oppgaven, ble det beskrevet flere utfordringer i forhold til manglende kompetanse, blant annet mangel på spesifikk kunnskap om EMF. Kompetansen og kunnskapen om EMF kan med fordel bli mer inkludert på studier som er relevante for de som jobber med EMF, deriblant barnevernspedagogstudiet. For å dyrke mer kunnskap om minoriteter generelt kan det også være et alternativ å gjøre faget «ISA1005 Mentorskap i en flerkulturell kontekst – Nattergalen» obligatorisk, ikke bare frivillig. Slik kan flere lære om minoriteter, deres familier og hvordan man samarbeider med dem, da en som profesjonell i barnevernet møter på mange barn og familier med minoritetsbakgrunn.

Som nevnt tidligere har man som kommune en håndbok med rammer og hjelp til hvordan man skal ta imot EMF. Denne har som sagt mye kunnskap om statistikk, hvem de er, forpliktelser og retningslinjer. Her finnes det en mulighet for å utarbeide en håndbok som fokuserer mer på det helhetlige tjenestetilbudet og det å se EMF med et helhetlig menneskesyn. Inkludert i denne boken kan det da være nyttig å også fokusere på den psykososiale siden av EMF og psykososial kunnskap, hvordan barnevernet skal hjelpe på dette området. Eksempel på psykososial kunnskap det kan være nyttig å ha er hvordan de har vokst opp, hvilke traumer de har opplevd, hva press og trusler fra familien i hjemlandet gjør med dem og hvordan flukten til Norge har påvirket med disse barna og ungdommene (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2017).

Det finnes mange gode råd om hvordan en skal møte barn på en psykososial måte, disse har Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS heretter) laget. En ressurs her kan være å inkludere dette i den håndboken kommunene får. Eller å lage en rutine på at det på landbasis må være anvendt disse rådene jevnlig for å øke kompetansenivået over hele

landet, og dermed minske ulikhetene på hvordan man blir behandlet som enslige mindreårige (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2024).

Mangelen på muligheter er ikke like stor som først antatt, da en også ser at regionale ressurscenter (RVTS) har kurs hvor som baserer seg på kunnskap og kompetanse om EMF. Disse kursene er aktuelle for de som jobber med EMF i kommunene, men er ikke spesifikt rettet mot barnevernspedagoger. Det finnes resultater som tilsier at de som klarer å kombinere det å jobbe barnefaglig og flyktningfaglig på en best mulig måte er de som lykkes best med integreringsarbeidet av EMF (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2024). Med det som grunnlag kan det med fordel være kurs hvor det er obligatorisk at vertfall noen med barnevernsfaglig bakgrunn deltar på kurset, de som både har barnefokusert og flyktningfokusert kompetanse. Det er også en fordel om disse kursene blir forankret i retningslinjene til kommunene, at det på nasjonalt nivå blir lagt et krav til antall slike kurs per år.

Det å tilrettelegge for videreutdanning, både i forhold til økonomi og i forhold til fleksibilitet når det kommer til jobb, kan også være en mulighet for å øke kompetansenivået i barnevernet og i teamet rundt EMF. Jf. bvl §15-6 er det etter 1.januar 2031 et krav om at alle som jobber i barnevernstjenesten må ha mer kompetanse. Kravene går ut på at man enten må ha barnevernsfaglig mastergrad eller en annen relevant utdanning, men da også på masternivå eller høyere. Eller så må man ha etter endt bachelorutdanning i barnevernet ha jobbet fire år i barnevernet, i tillegg til å ha tatt en relevant videreutdanning, gjerne barnevernsfaglig, som tilsvarer 30 studiepoeng (barnevernsloven, 2023 §15-6). Dette er en stor mulighet for å både utdanne flere barnevernspedagoger med mer erfaring og kompetanse, men også en mulighet for å integrere kompetanse om EMF mer inn i masterutdanninger eksempelvis.

En utfordring som også er nevnt før er det med enslige mindreåriges erfaringer med styresmaktene i landet. Nå flykter de til et nytt land med en bakgrunn som kanskje består av trusler, korrupsjon og mistillit til styresmaktene i landet de kommer fra, er det forståelig at en ikke automatisk har tillit og stoler på politi, myndigheter og hjelpesystemene i et nytt land. Her kan det utvikle seg en mulighet for å tilby kunnskap og informasjon til de EMF. Idet de har fått innvilget asylsøknad i Norge er det viktig at de på en god måte får kunnskap om hvordan lover og regler påvirker innbyggerne i landet og konsekvenser det kan få å bryte dem. Hjelpeapparatet rundt dem må gi dem nok informasjon for å forstå hva de kan tilby og

hva som kreves av de unge flyktingene. Å bli møtt med omsorg og kjærlighet, gode grenser og regler bygger nye relasjoner og tillit mellom barna og barnevernet (Studsrød et al, 2020).

Muligheter ved kultur- og språkutfordringer i samhandlingen mellom EMF og barnevernet

I kulturkapittelet 3.3 tidligere i denne oppgaven er det poengtert at det er viktig med kulturkompetanse og kultursensitivitet. En mulighet på dette området er å holde flere kurs og utvikle mer kunnskap om dette. Mennesker som arbeider med EMF har stor nytte av å ha kompetanse om kultur. Det henger med i det nevnt ovenfor; generell kompetanse, men kanskje spesielt kulturkompetanse er ekstremt viktig å ha i møte og arbeid med EMF. Det å ha kunnskap om hvordan ulike kulturer utarter, hva som kan være ulike utfordringer når det kommer til kultur, men ikke minst hvordan en jobber med ulike kulturutfordringer en kan møte på. Her kan det være en mulig løsning å opprette kunnskapskurs som både baserer seg på den erfaringen barnevernspedagoger og andre lignende fagfelt har anskaffet seg etter arbeid med EMF over en tid (Nordanger & Braarud, 2017). Erfaringsdeling kan alltid være nyttig. Denne kunnskapen burde komme fra både de som har fått til en bra integrering hvor barna og ungdommene føler seg sett og ivaretatt, men også erfaringer fra de som kanskje ikke har fått det like godt til. Hva har de lært, hva tenker de å gjøre neste gang, hvilke erfaringer sitter de igjen med? Her er det viktig med en løsningsrettet fremgang, eksempelvis ved mentorskap som løsning (Studsrød et al, 2020).

Det kan også være veldig nyttig å få høre erfaringene til de enslige mindreårige flyktingene som har flyktet til Norge, både de som har vært her en stund og de som ikke har vært her så lenge. Dersom de enslige flyktingene kommer fra samme land eller snakker samme språk, kan de være tolker og bidra til å trygge ungdommen raskere og øke muligheten til å uttrykke sine ønsker. Her kommer barns rett til medvirkning som er forankret i loven inn. Barn har rett til medvirkning i alle forhold som omhandler dem. En slik erfaringsdeling kan være en gyllen mulighet til å høre barns stemmer, og for de barna å kunne medvirke i hvordan de blir møtt av profesjonelle, hva de har vært fornøyd med og hvilke endringer som kan passe deres behov. Det er viktig at EMF stemme i etterkant av slike erfaringsdelinger blir trodd og hørt på, og at det blir vurdert sterkt å gjøre endringer som er relevante og nyttige til barnevernstjenesten.

Utfordringer med det å kommunisere med hverandre på to ulike språk er mange. Men det finnes også mange muligheter. En trenger for det første ikke å bare kommunisere med språk, en kan også kommunisere ved hjelp av ikke-verbal kommunikasjon, eksempelvis kommunikasjon med armer, blikk og kroppsspråk. Kommunikasjon ved hjelp av musikk, bilder og videoer går også under kategorien ikke-verbal kommunikasjon. En annen løsning er kommunikasjon ved hjelp av tolk (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2021). Siden 2022 har Norge hatt en egen tolkelov. Denne skal bidra til at minoriteter med andre språk, inklusiv enslige mindreårige flyktninger, skal få oppfylt rettighetene sine. Disse rettighetene baserer seg på at tolkene som hjelper de å forstå situasjonene de er i, kunnskapen de blir gitt og lover og regler skal være godt kvalifiserte tolker som offentlige organ skal sørge for at er tilgjengelig ved behov (ibid). Som et statlig eller kommunalt organ kan også barnevernet få nytte av å ansette flere mennesker i barnevernet fra andre kulturer, land og med andre språk. På denne måten kan det føre til at barn og ungdom føler på en form for tilhørighet, på å bli sett og trygghet. Om noen av de som jobber der du bor eller oppholder deg snakker språket ditt og forstår din kultur bygger det opp under følelsen av samhold og det å være en del av noe større.

6. Konklusjon

Denne oppgaven har sett på utfordringer og muligheter som oppstår i møte mellom enslige mindreårige flyktninger og barnevernet i Norge. Økningen i antall flyktninger og enslige mindreårige flyktninger kan føre til utfordringer for barnevernet. I slike tilfeller er det behov for at flere utdanner seg, at flere tar høyere utdanning eller videreutdanning og at en generelt i barnevernet høyner kompetansenivået innenfor dette fagområdet. For å gjøre utdanningen og arbeidet mer attraktiv, bør en øke utviklingsmulighetene og lønnsnivået.

Økonomi og bevilgninger kan også være med å påvirke barnevernets arbeid med målgruppen. En vil trenge flere ansatte for å holde tritt med den nevnte økningen av enslige mindreårige flyktninger som kommer til landet. Både tilskuddene til kommunene og måten kommunen fordeler disse på, vil påvirke muligheten barnevernstjenesten har til å legge til rette for de sårbare barna som kommer. Erfaringer tilsier at midler og ressurser som hører til barnevernet gjerne også kan bli brukt på andre områder. En løsning på dette er å øremerke de pengene som direkte skal brukes i barnevernet.

En bør etterstrebe at enslige ungdommer som kommer som flyktninger, får lik behandling og oppfølging uansett hvor i landet de blir bosatt. Kunnskap om den enkeltes historie og bagasje barnet har med seg, er viktig for å kunne tilrettelegge på best mulig måte. Oppgaven har også belyst viktigheten av at kvaliteten på kunnskapen om minoriteter må holde høy standard. Helhetlig menneskesyn og tjenestetilbud bør etterstrebes. Det samme gjelder traumebevist kunnskap og -omsorg, som kan sammenfattes i rutinebeskrivelser i opplæring av nyansatte. Et barn som kommer til Norge kan ha erfaringer med styresmaktene i hjemlandet sitt preget av frykt og trusler, noe som gjør at de har et svært anstrengt forhold til autoriteter og myndigheter. En bør derfor etterstrebe god informasjonsflyt om hvordan de ulike tjenestene fungerer her i landet. Denne økte kunnskapen flyktningene får om hvordan våres ulike instanser fungerer, kan således føre til økt tillit og trygghet, som igjen reder for å bygge relasjon mellom den enkelte ungdommen og barnevernsansatte.

En ser at de som klarer å kombinere å arbeide både barnefaglig og flykningsfaglig, er de som lykkes best med å integrere unge enslige flyktninger. Et annet funn i oppgaven er at kompetanse og opplæring på dette feltet med fordel bør gjennomføres regelmessig. Med et

fremtidig krav om masternivå for å arbeide i barnevernet, kan en integrere kunnskap om enslige mindreårige flyktninger inn i mastergradutdanningen. Slik kan en styrke mer erfarne arbeidstakeres kompetanse på området.

Kulturforskjeller er et annet område som er drøftet i denne oppgaven. En har belyst at ulike kulturer har ulike verdier og normer, som kan føre til vanskeligheter for barnet å tilpasse seg det nye landets krav og forventninger. At ansatte i barnevernet har god kulturkompetanse og kultursensitivitet, er derfor viktig i arbeidet med mindreårige flyktninger. Det at ungdommene møter respekt for deres egen kultur, interesser og har stor medbestemmelse og medvirkning i tiltak og bestemmelser som omhandler dem, blir derfor viktig. Språkutfordringer kan være en barriere for et godt samarbeid mellom barnevernet og den enslige mindreårige. Men gjennom bruk av kvalifiserte tolker, andre ungdommer som snakker språket og kroppsspråk kan en forstå hverandre lettere og dermed bygge gode relasjoner som muliggjør utvikling av flytningenes ferdigheter og erfaringer.

Å få økte bevilgninger og tilskudd over statsbudsjettet tar tid. Jeg tenker at barnevernet i de ulike kommunene i mellomtiden bør fokusere på tiltak som gir mer effekt og som er mulig å gjennomføre lokalt, slik at det kommer de unge enslige mindreårige flyktningene til gode.

Som vist ovenfor, er det mange faktorer som kan påvirke enslige mindreårige flyktnings møte med barnevernet i Norge. Jeg tør likevel påstå at for at den enslige mindreårige skal få en så god oppfølging som mulig og muligheter til å utvikle seg videre, er et godt tverrfaglig og tverretattlig samarbeid rundt ungdommen en nødvendighet. Den enslige mindreårige flyktingen er avhengig av at ulike profesjoner samarbeider på tvers av etater, for å optimalisere et helhetlig tjenestetilbud for den enkelte ungdommen.

7. Referanser

Barneombudet. (u.å.). *Barnets beste*. Hentet 25. april 2024 fra

<https://www.barneombudet.no/barns-rettigheter/barnets-beste>

Barnevernsloven. (2023). *Lov om barnevern* (LOV-2023-06-16-41). Lovdata.

<https://lovdata.no/lov/2021-06-18-97>

Berg, B. & Ask, T. (2011). *Minoritetsperspektiver i sosialt arbeid*. Universitetsforlaget.

Berg, B. & Paulsen, V. (2021). *Møter mellom minoriteter og barnevernet*. Universitetsforlaget.

Bufdir. (u.å.). *Hva gjør barnevernet?* Hentet 10.mars 2024 fra

<https://www.bufdir.no/barnevern/hva-gjor-barnevernet/>

Bufdir. (u.å.). *Virksomhetsstrategi for Bufdir og Bufetat*. Hentet 26. april 2024 fra

<https://www.bufdir.no/om/virksomhetsstrategi-bufdir-og-bufetat/>

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Gyldendal.

De forente nasjoner. (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter*. FN-sambandet.

https://www.reddbarna.no/content/uploads/sites/4/2024/02/178931-fns_barnekonvensjon.pdf

De forente nasjoner. (2023, 15. juni). *Mennesker på flukt*. FN-sambandet. Hentet 24. april

2024 fra <https://fn.no/tema/flyktninger/mennesker-paa-flukt>

Eriksen, T. H. & Sajjad, T. A. (2018). *Kulturforskjeller i praksis*. Gyldendal.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. (u.å.). *Statistikk og nøkkeltall*. Imdi. Hentet 12. april

2024 fra <https://www.imdi.no/om-integrering-i-norge/statistikk/F00/bosetting>

- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. (2017). *Arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger: en håndbok for kommunene*. Imdi. Hentet 18. april 2024 fra <https://www.imdi.no/globalassets/dokumenter/andre-filer/arbeid-med-enslige-mindrearige-asylsokere-og-flyktninger---en-handbok-for-kommunene-2017.pdf>
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. (2018, 16. mai). *Kunnskapsoppsummering om enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger*. Imdi. Hentet 01. mai 2024 fra <https://www.imdi.no/arkiv/arkiverte-publikasjoner/kunnskapsoppsummering-om-enslige-mindrearige-asylsokere-og-flyktninger/>
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (2021). *Hva sier tolkeloven*. Imdi. Hentet 7. april 2024 fra <https://www.imdi.no/tolk/hva-sier-tolkeloven/>
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. (2024). *Bosetting av enslige mindreårige flyktninger*. Imdi. Hentet 13. april 2024 fra <https://www.imdi.no/planlegging-og-bosetting/slik-bosettes-flyktninger/enslige-mindrearige-flyktninger>
- Nasjonal digital læringsarena. (2020, 13. mars). *Det flerkulturelle Norge*. NDLA. Hentet 06. mai 2024 fra <https://ndla.no/nb/subject:1:777ae87e-ca79-4866-920a-115cfeb7bbe1/topic:d4f5557a-73ab-40a0-af05-e1f178cc0dcf/topic:d7d137d2-9d5c-46e9-ba67-1f010da84106/resource:1:3919>
- Nasjonal digital læringsarena. (2021, 26. mai). *Kulturkompetanse*. NDLA. Hentet 19. mars fra <https://ndla.no/nb/subject:1:793027a5-0b4c-42c1-a2aa-840aaf9f8083/topic:1:afe62c93-41c4-4071-82a5-b80ec4386a46/topic:1:570de8f8-9b9d-48c3-ada7-8f5f8e0c00eb/resource:2791f56d-1a6f-4e19-b067-10692b49785f>
- Nasjonal digital læringsarena. (2022, 07. desember). *Maslows behovspyramide*. NDLA. Hentet 05. april 2024 fra <https://ndla.no/nb/subject:1:03e810db-3560-47b5-a5f6-e7afe1d0a2d6/topic:1:283ddec5-923c-412c-b880-cf71f42516d2/topic:1:fcd739b6-1047-47d7-8091-fec8c1c2cf22/resource:ff86602f-473d-4f4b-a356-65d2ecd104a1>

Nordanger, D. Ø. & Braarud, H. C. (2017). *Utviklingstraumer: regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi*. Fagbokforlaget.

NOU 2012: 5. (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling – Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet*. Barne- og familiedepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2012-5/id671400/?ch=5#kap4-6>

NTNU. (u.å). *Struktur i en litteraturstudie*. Hentet 03. mars 2024 fra <https://i.ntnu.no/struktur-i-en-litteraturstudie>

NTNU. (u.å). *Avansert litteratursøk*. Hentet 03. mars 2024 fra <https://i.ntnu.no/oppgaveskriving/avansert-litteratursok>

Rugkåsa, M., Ylvisaker, S. & Eide, K. (2020). *Barnevern i et minoritetsperspektiv: sosialt arbeid med barn og familier*. Gyldendal.

Regionale ressurscenter øst. (u.å.). *Traumer*. Traumebehandling. Hentet 03. mai 2024 fra <https://www.traumebehandling.no/forsta/traumer/>

Regjeringen. (2023, 3. januar). *Ansvarsfordelinga i barnevernet*. Hentet 26. april 2024 fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnevern/ansvarsfordelinga-i-barnevernet1/id2353984/>

Regjeringen. (2023, 1. mars). *Enslige mindreårige asylsøkere*. Hentet 13. mars 2024 fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnevern/enslige-mindrearige-asylsokere/id2465298/>

SOS-barnebyer. (u.å.). *Veileder for fosterforeldre til enslige mindreårige flyktninger*. Hentet 02. mai 2024 fra <https://www.sos-barnebyer.no/dokumentfil2660>

Statistisk sentralbyrå (2023, 5. juli). *Personer med flyktningbakgrunn*. SSB. Hentet 24. april 2024 fra <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/personer-med-flyktningbakgrunn>

Statistisk sentralbyrå (2023, 5. juli). *Høyeste antall flyktninger noensinne*. SSB. Hentet 24. april 2024 fra <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-etter-innvandringsgrunn/artikler/hoyeste-antall-flyktninger-noensinne>

Statistisk sentralbyrå (2022, 1. juni). *Enslige mindreårige flyktninger 1996-2020*. SSB. Hentet 24. april 2024 fra https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/enslige-mindrearige-flyktninger-1996-2020/_attachment/inline/c3f7693b-eaac-4c61-9aa7-9003961c41e6:9704f27f4c2d6405e261279894e8712bc98d9432/RAPP2022-20.pdf

Statistisk sentralbyrå (2024, 22. juni). *Enslige mindreårige flyktninger 1996-2022*. SSB. Hentet 24. april 2024 fra https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/enslige-mindrearige-flyktninger-19962022/_attachment/inline/329e70fc-153d-43cb-a735-d8d3344579d0:dbd9531252785fba0016b1b9633a3231b656430e/RAPP2024-10.pdf

Studsrød, I., Paulsen, V., Kvaran, I. & Mevik, K. (2020). *Barnevernspedagog: en grunnbok*. Universitetsforlaget

